

Magyarországi választási rendszerek

AJ2 nappali tagozat
2017.09.25

Mécs János

Doktorandusz

Alkotmányjogi tanszék, ELTE ÁJK
mecsjanosalkotmanyjog@gmail.com

1. Választás és képviselet, választások típusai

Választás fogalma

- Választások alatt a választójoggal rendelkező választópolgárok azon, meghatározott időközönként visszatérően, szabályozott eljárásban meghozott döntését értjük, amely révén legitim módon létrejön a közhatalmat gyakorló képviseleti szerv megbízatása.
- Jogdogmatikai értelemben a választás egy közjogi tény, amely szigorú eljárásrend szerint mehet végbe, és amelyhez a választásra vonatkozó alkotmányos és egyéb jogi szabályozás meghatározott jogkövetkezményeket fűz.
 - Példa: At. 3. cikk (1) bekezdés – alakuló ülés

1. Választás és képviselet, választások típusai

Választás és képviselet

- A választás a képviseleti hatalomgyakorlás intézménye
- Képviseleti vs. közvetlen hatalomgyakorlás
 - At. B) cikk (4) A nép a hatalmát választott képviselői útján, kivételesen közvetlenül gyakorolja.
 - At. 8. cikk – közvetlen hatalomgyakorlás szabályozása
 - 8. cikk (3) bekezdés c) pont: Nem lehet országos népszavazást tartani [...] az országgyűlési képviselők, a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek, valamint az európai parlamenti képviselők választásáról szóló törvények tartalmáról;
- Választás és népszuverenitás

1. Választás és képviselet, választások típusai

Választások típusai – a képviselet dimenziói

- Népképviseleti szerv → **országgyűlési választások**
- Helyi képviseleti szerv → **önkormányzati választások**
- Szupranacionális (európai) képviseleti szerv → **európai parlamenti választások**

2. Milyen szabályok vonatkoznak a választásokra?

- Vertikális (szabályozási szint szerinti) tagozódás:
 - Alaptörvény (például: XXIII. cikk, 2. cikk, 35. cikk)
 - Törvényi szint (például Vjt., Ve.)
 - Kiegészítő jelleggel: rendeleti szint (+ nemzetközi jogi szint)
- Horizontális (tárgy szerinti) tagozódás:
 - Választójogi szabályozás
 - Választási rendszer anyagi jogi szabályai
 - Választási eljárásra vonatkozó szabályok

2. Milyen szabályok vonatkoznak a választásokra?

- Választási rendszer
 - Tág értelemben: a választásokra vonatkozó jogszabályok összessége (választójog, választási rendszer anyagi és eljárási szabályai)
 - Szűk értelemben: a választási rendszer anyagi jogi szabályai

3. Választójog

- Választási rendszer
 - Aktív és passzív választójog
 - Választójog általánossága és egyenlősége
 - OGY választások:
 - Nagykorú magyar állampolgár – aktív és passzív
 - MO-i lakóhellyel nem rendelkezők: csak listára
 - Önkormányzati választások:
 - Aktív: Adott területen lakóhellyel rendelkező nagykorú magyar állampolgárok valamint az Európai Unió más tagállamának állampolgárai, bevándoroltak, letelepedettek, menekültek.
 - Passzív:
 - MO-i lakóhellyel rendelkező nagykorú magyar állampolgárok
 - MO-i lakóhellyel rendelkező, nagykorú, más EU tagállam állampolgárai
 - EP választások
 - Nagykorú magyar állampolgár magyarországi lakóhellyel – aktív és passzív
 - EU tagállamának magyarországi lakóhellyel rendelkező nagykorú állampolgára. – aktív és passzív

4. Választási rendszerek alapfogalmai

- Egyéni és listás szavazás
- Kategorikus és preferenciális szavazat
- Választókerületek
- Körzeti magnitúdó
- Gerrymandering
- Választási formula
- Választási küszöb

4. Választási rendszerek alapfogalmai

- Arányosság

- Az egyes pártok a szavazatarányukhoz képest milyen arányban részesednek a mandátumokból.

- Mérőszámai

- Egy pártra vetítve:

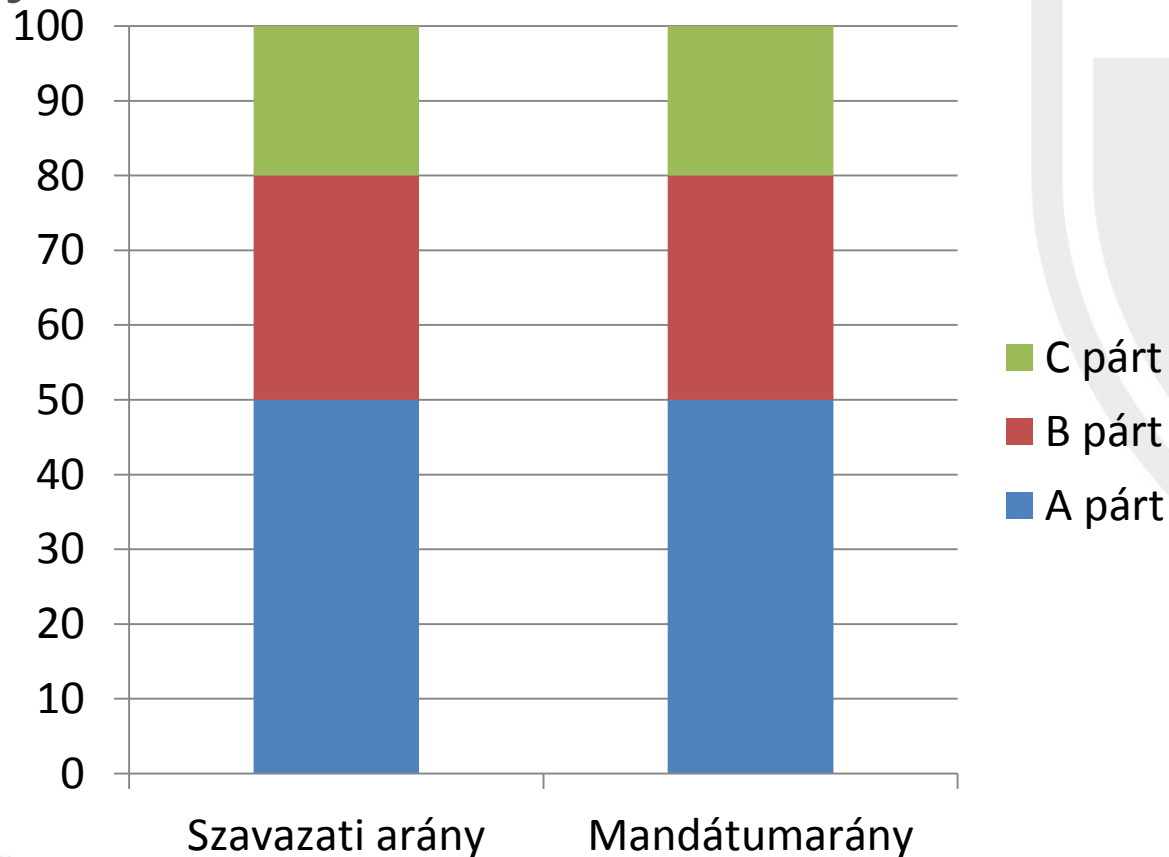
Mandátumarány/szavazatarány

- Egy választásra vetítve: Összeadjuk minden párt mandátumarányának és szavazatarányának a különbségét, majd elosztjuk kettővel (Loosemore handby index)

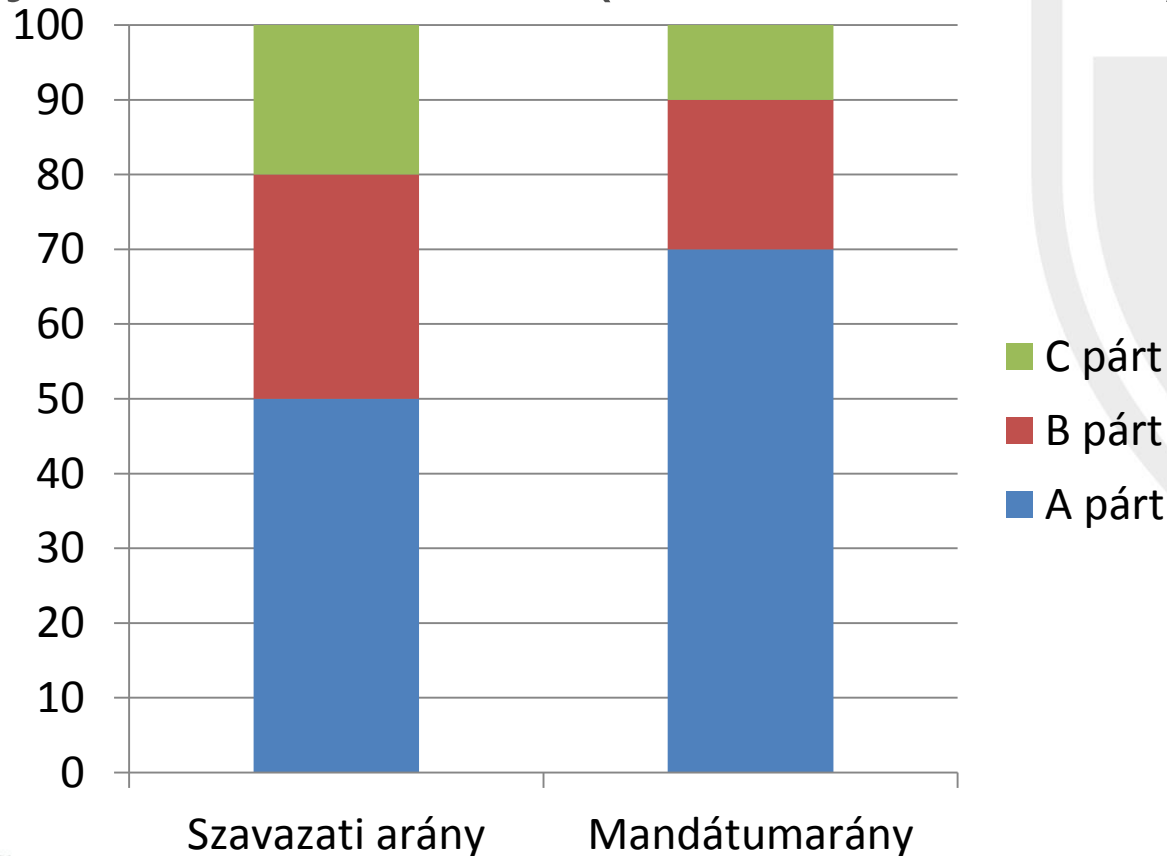
4. Választási rendszerek alapfogalmai

- Arányos eloszlás

4. Választási rendszerek alapfogalmai

- Aránytalan eloszlás (A: 1,4; L-H: 20)

5. Választási rendszerek típusai

- Arányos rendszerek
 - A mandátumeloszlás leképezi a szavazatok eloszlását.
 - PR rendszerek (sokmandátumos kerület(ek)), STV rendszerek
- Többségi rendszerek
 - Relatív többségi rendszerek
 - Abszolút többségi rendszerek
- Vegyes rendszerek
 - Két ág

6. Magyarországi választási rendszerek

- Országgyűlési, Önkormányzati, EP
- Választási alapelvek – At. 2. cikk (1); 35. cikk (1)
 - Általános választójog
 - Egyenlő választójog
 - Közvetlen szavazás
 - Titkos szavazás
 - Szabad választás

6. Magyarországi választási rendszerek

- Ki alkotja meg a rendszert?
 - Alaptörvényi keretek
 - Eljárási: sarkalatos törvényben, időkorlát?
 - Tartalmi: választójog, alapelvek, tágabb alkotmányos felépítmény
 - Ezen keretrendszeren belül az országgyűlésnek széles mozgásteret van
 - Ha sérti a keretrendszert: alkotmánybírósági eljárás

7. Országgyűlési választások

- 1989-2011 – Korábbi választási rendszer
 - Vegyes rendszer, 176 egyéni, 210 listás mandátum
 - Hat választást bonyolítottak le
 - Hajlamos az aránytalanságra
- 2011 – Új választási rendszer – 2011. évi CCIII. törvény (Vjt.)
 - Parlament létszámának csökkentése
 - Alapvetően megőrzi az előző rendszer struktúráját

7. Országgyűlési választások

- 4 évente
- Vegyes választási rendszer – 199 mandátum
 - Egyéni ág: 106 mandátum
 - Listás ág: 93 mandátum
 - A választópolgárok egyéni és listás szavazatot adnak le (kiv: külföldiek)
- Egyéni ág
 - Jelölt: 500 ajánlás (függetlenként, párt támogatásával)
 - Egyfordulós, relatív többségi szavazás
 - Kategorikus szavazat
 - Vesztes töredékszavazatok
 - Győztes töredékszavazatok

7. Országgyűlési választások

Példa a vesztes és győztes töredékszavazatokra
– Győr-Moson-Sopron 3. EVK - 2014

M
A
N
D
Á
T
U
M

Győztes töredékszavazat
16.228

Vesztes töredékszavazat
8.478

1. helyezett	2. helyezett	Kettő különbsége
24.707	8.478	16.228

7. Országgyűlési választások

- Egyéni ág – alkotmányos elvárások
 - Kerületi beosztás: lehetőleg azonos számú választópolgár kerületenként
 - AB: Győztes töredékszavazatok: nem alkotmányellenes
 - Országgyűlés széles jogalkotói mozgásterre

7. Országgyűlési választások

- Listás ág
- Pártlisták
 - Országos listaállítás: 27 EVK (9 megye + Budapest)
 - Új elem: győztes töredékszavazatok
- Nemzetiségi listák
 - Nemzetiségi névjegyzékben szereplő választópolgárok 1 százalékának (max. 1500) ajánlása
- Küszöb: 5 % (két tagú többes lista: 10 %,
kettő felett: 15 %)

7. Országgyűlési választások

- Kedvezményes nemzetiségi mandátum
 - 5 % feletti pártlistákr és nemzetiségi listákra leadott szavazatok száma
 - Ehhez hozzáadjuk a töredékszavazatokat
 - Ezt a számot elosztjuk 93-al (listás mandátumok száma) valamint négygel (kedvezményes elem)
 - Az a nemzetiségi lista, aki ezt eléri, kedvezményes mandátumot szerez (listánként max 1.)
 - Nemzetiségi szószóló
- Mandátumszámítás
 - d'Hondt mátrix

7. Országgyűlési választások

Lista	FIDESZ-KDNP	LMP	MSZP-EGYÜTT-DK-PM-MLP	JOBBIK
Megszerzett mandátum	37	5	28	23
Szavazat / 1	3 205 661,00	513 605,00	2 432 492,00	2 021 113,00
Szavazat / 2	1 602 830,50	256 802,50	1 216 246,00	1 010 556,50
Szavazat / 3	1 068 553,67	171 201,67	810 830,67	673 704,33
Szavazat / 4	801 415,25	128 401,25	608 123,00	505 278,25
Szavazat / 5	641 132,20	102 721,00	486 498,40	404 222,60
Szavazat / 6	534 276,83	85 600,83	405 415,33	336 852,17
Szavazat / 7	457 951,57	73 372,14	347 498,86	288 730,43
Szavazat / 8	400 707,62	64 200,62	304 061,50	252 639,12
Szavazat / 9	356 184,56	57 067,22	270 276,89	224 568,11
Szavazat / 10	320 566,10	51 360,50	243 249,20	202 111,30
Szavazat / 11	291 423,73	46 691,36	221 135,64	183 737,55
Szavazat / 12	267 138,42	42 800,42	202 707,67	168 426,08
Szavazat / 13	246 589,31	39 508,08	187 114,77	155 470,23
Szavazat / 14	228 975,79	36 686,07	173 749,43	144 365,21
Szavazat / 15	213 710,73	34 240,33	162 166,13	134 740,87
Szavazat / 16	200 353,81	32 100,31	152 030,75	126 319,56
Szavazat / 17	188 568,29	30 212,06	143 087,76	118 889,00
Szavazat / 18	178 092,28	28 533,61	135 138,44	112 284,06
Szavazat / 19	168 719,00	27 031,84	128 025,89	106 374,37
Szavazat / 20	160 283,05	25 680,25	121 624,60	101 055,65
Szavazat / 21	152 650,52	24 457,38	115 832,95	96 243,48
Szavazat / 22	145 711,86	23 345,68	110 567,82	91 868,77

7. Országgyűlési választások

- Kérdéses elemek
 - Nagyobb aránytalanság – győzteskompenzáció
 - Külhoniak szavazati joga (vö: At. XXIII. Cikk (4) bekezdés)
 - Kerülethatárok meghúzóása
 - Alkotmányos lenne egy tisztán többségi rendszer is?

7. Országgyűlési választások

- Választások és alkotmányos rendszer összefüggései
 - Aránytalanság kérdése
 - Konszenzusus vs. többségi demokráciamodel

8. Önkormányzati választások

- Alapvető források
 - At. 35. cikk (1)
 - A helyi önkormányzati képviselők és a polgármesterek választásáról szóló 2010. évi L. törvény (Övjt.)
- Sajátosságok
 - Településtípusonként differenciált
 - Ötévente
 - Civil szervezetek is lehetnek jelölő szervezetek
 - Nincs győztes töredékszavazat

8. Önkormányzati választások

I. Képviselő-testület, közgyűlés

1. 10.000 alatti település
2. 10.000 feletti település és fővárosi kerület
3. Megyei közgyűlés
4. Fővárosi közgyűlés

II. Polgármester, főpolgármester

8. Önkormányzati választások

- 10.000 lakos alatt
 - Választópolgárok 1 százalékanak ajánlása
 - Egyéni listás („kislistás”): a választópolgár annyi jelöltet támogathat, amennyi a kiosztható mandátumok száma.
 - Azok jutnak a képviselő-testületbe, akik az elnyerhető mandátumok száma szerint a legtöbb szavazatot kapták.

8. Önkormányzati választások

- 10.000 lakos feletti települések (+ fővárosi kerületek)
 - Vegyes választási rendszer
 - Egyéni ág
 - Választópolgárok 1 százalékának ajánlása
 - Aki a legtöbb szavazatot kapja, az jut a képviselő-testületbe
 - Kompensációs lista
 - Ha a települési választókerületek több, mint felében jelöltet állított
 - 5 százalékos (10-15) küszöb
 - Mandátumkiosztás: mint az OGY-nél, csak páratlan számokkal osztunk

8. Önkormányzati választások

- Megyei közgyűlés tagjainak választása
 - Az adott megyében lakóhellyel rendelkező választópolgárok szavazhatnak, kivéve a megyei jogú városok lakosait.
 - Választópolgárok 0,5 százalékanak ajánlása
 - Csak listára lehet szavazni
 - 5 (10,15) százalékos küszöb
 - Mandátumkiosztás: mint az OGY-nél, csak páratlan számokkal osztunk
 - Megyei közgyűlés elnökét a tagok választják maguk közül!

8. Önkormányzati választások

- Fővárosi közgyűlés
 - 23 kerületi polgármester
 - Főpolgármester
 - 9 fő a fővárosi kompenzációs listáról
 - A kompenzációs listán a kerületi polgármester-jelöltek és főpolgármester-jelöltek szerepelnek
 - Kompenzációs listaállítás: ha a jelölő szervezet a fővárosi kerületek több, mint felében polgármester-jelöltet állított.
 - A mandátumot nem eredményező szavzatok kerülnek ide.
 - A mandátumelosztás azonos az OGY választásoknál bemutatottakkal

8. Önkormányzati választások

- Polgármesterek és főpolgármester választása
 - Szükséges ajánlás a lakosságszám alapján változik
 - 10 ezer alatt: 3 %
 - 10-100 ezer: 300 választópolgár
 - 100 ezer felett: 500
 - Főpolgármester-jelölt: 5000
 - A legtöbb szavazatot szerző jelölt lesz (fő)polgármester

8. Önkormányzati választások

- Kedvezményes nemzetiségi mandátum
 - Nemzetiségi önkormányzati választásoktól független!
 - Egyéni listás rendszerben
 - Ha a választópolgárok 50 százaléka szerepel a névjegyzékben
 - Listáról legkevesebb szavazattal mandátumot szerzett jelölt szavazatainak 2/3-a
 - Vegyes rendszerben
 - Ha a választópolgárok 25 százaléka szerepel a névjegyzékben
 - EVK-s mandátumot szerzett képviselők átlagszavazatának 2/3-a
 - A kedvezményes mandátumokkal bővül a képviselő testület létszáma

9. EP választások

- Európai parlamenti képviselőket választjuk meg – 1979 óta közvetlenül az EU polgárai
- 751 képviselő – 21 magyar
- Ötévente (legutóbb: 2014-ben)
- Szabályozás alapja: EU-s jogforrás
 - Arányos rendszer (listás vagy STV)
 - Max. 5 százalékos küszöb
 - Általános, közvetlen, szabad és titkos választás
- Ennek keretei között: az Európai Parlament tagjainak választásáról szóló 2003. évi CXIII. törvény

9. EP választások

- Magyar szabályozás
 - Listás rendszer, az egész ország egy választókerületet alkot
 - 20.000 aláírás kell a listaállításhoz
 - 5 százalékos küszöb
 - Mandátumkiosztás d'Hondt mátrix

10. Választási eljárás alapvonalai

- Választási eljárásról szóló 2013. évi XXXVI. Törvény
- Felépítése: általános és különös rész
- Alapelvek
 - Választás tisztasága
 - Önkéntes részvétel
 - Esélyegyenlőség
 - Fogyatékossgal élők joggyakorlásának elősegítése
 - Jóhiszemű és rendeltetésszerű joggyakorlás
 - Választási eljárás tisztasága

10. Választási eljárás alapvonalai

- Főbb szabályozási tárgyak
 - Alapelvek
 - Eljáró szervek (választási bizottságok, választási irodák)
 - Ajánlás gyűjtése és jelöltállítás eljárása
 - Választás lebonyolítása (névjegyzék, szavazólap tartalma, szavazás részletei)
 - Kampány
 - Jogorvoslatok

Köszönöm a figyelmet!

Mécs János

Doktorandusz

Alkotmányjogi tanszék, ELTE ÁJK
mecsjanosalkotmanyjog@gmail.com

ELTE ÁJK
ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR